

The Effect of Creative Thinking-Based Practices In The Field Of Social Sciences On Academic Achievement: A Mixed Meta Method Study

Yasemin İŞGÖREN¹ Sare EVCİMİK² İsmail AKDAĞ³ Ertan BAYAKTEMUR⁴

To cite this article:

İşgören, Evcimik, Akdağ & Bayaktemur. (2024). The Effect Of Creative Thinking-Based Practices In The Field Of Social Sciences On Academic Achievement: A Mixed Meta Method Study[Sosyal Bilimleri Alanında Yaratıcı Düşünmeye Dayalı Uygulamaların Akademik Başarıya Etkisi: Bir Karma Meta Yöntemi Çalışması]. *Electronic Journal of Education Sciences*, [Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi], 13(25), 81-95. DOI: 10.55605/ejedus.1382537

Research article

Received: 2023-11-01

Accepted: 2024-01-03

Abstract

The purpose of this study is to examine the effectiveness of creative thinking on academic success in the field of social sciences by analyzing it with the mixed-meta method. The mixed-meta method was used, which includes the analysis of quantitative (meta-analysis) and qualitative (meta-thematic) data and allows us to access the data based on document analysis. In this context, the quantitative dimension of the research was created as the effect of creative thinking on academic success, the qualitative dimension was created as the contribution of creative thinking practices to academic success and the effect on attitude. By examining the databases, articles and theses published between 2005 and 2022 were included in the analysis within the scope of their suitability for the research purpose. The research was conducted with 15 quantitative (meta-analysis) and qualitative (meta-thematic analysis) studies. The data obtained from the meta-analysis results show that creative thinking in the field of social sciences increases academic success and has a positive impact. The studies examined within the scope of meta-analysis were analyzed with the CMA program and it was found that creative thinking practices had a wide range of effects on academic success. By using content analysis of the data included in the meta-analysis, themes consisting of the effects on academic success and the effect on attitude were created. In the evaluation made in this context; It has been determined that creative thinking practices have a positive effect on academic success and contribute positively to the development of affective and cognitive areas. It is thought that using creative thinking practices more will increase the individual's success and develop positive attitudes towards himself and his environment.

Keywords: Creative thinking, academic achievement, attitude, meta-analysis, meta-thematic analysis mixed-meta method, meta-thematic analysis, level of impact.

¹ Ministry of Education, ysmn.sgrn15@gmail.com, ORCID NO: [0000-0001-8429-5464](https://orcid.org/0000-0001-8429-5464)

² İnönü University, sare_2323@hotmail.com, ORCID NO: [0000-0003-4154-3434](https://orcid.org/0000-0003-4154-3434)

³ Ministry of Education ismail.akda@gmail.com ORCID NO: [0009-0003-2121-6361](https://orcid.org/0009-0003-2121-6361)

⁴ Ministry of Education, ertanbayaktemur99@hotmail.com ORCID NO: [0000-0003-3722-4481](https://orcid.org/0000-0003-3722-4481)

Sosyal Bilimleri Alanında Yaratıcı Düşünmeye Dayalı Uygulamaların Akademik Başarıya Etkisi: Bir Karma Meta Yöntemi Çalışması

Yasemin İŞGÖREN⁵ Sare EVCİMİK⁶ İsmail AKDAĞ⁷ Ertan BAYAKTEMUR⁸

Atf:

Karacaoğlu, Ö. C., Özkaya, A., Eryılmaz, C., & Karacaoğlu, D. (2024). Relief and recovery efforts İşgören, Evcimik, Akdağ & Bayaktemur. (2024). The Effect Of Creative Thinking-Based Practices In The Field Of Social Sciences On Academic Achievement: A Mixed Meta Method Study[Sosyal Bilimleri Alanında Yaratıcı Düşünmeye Dayalı Uygulamaların Akademik Başarıya Etkisi: Bir Karma Meta Yöntemi Çalışması]. *Electronic Journal of Education Sciences*, [Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi], 13(25), 81-95. DOI: 10.55605/ejedus.1382537

Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 2023-11-01

Kabul Tarihi: 2024-01-03

Öz

Bu çalışmanın amacı, sosyal bilimleri alanında yaratıcı düşünmenin akademik başarı üzerindeki etkililiğini karma-meta yöntemi ile analiz ederek incelemektir. Nicel (meta-analiz) ve nitel (meta-tematik analiz) verilerin analizini içeren ve doküman analizine dayanarak verilere ulaşmamızı sağlayan karma-meta yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda araştırmanın nicel boyutunu yaratıcı düşünmenin akademik başarıya etkisi, nitel boyutunu yaratıcı düşünme uygulamalarının akademik başarıya katkısı ve tutuma etkisi temaları oluşturulmuş ve meta-tematik analiz ile doküman incelemesi yapılarak veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Veri tabanları incelenerek 2005-2022 yılları arasında yayınlanmış olan makale ve tezler araştırma amacına uygunluğu dâhilinde analiz kapsamına alınmıştır. Araştırma nicel ve nitel boyutlu 15 adet çalışma ile yürütülmüştür. Meta-analiz sonuçlarından elde edilen veriler sosyal bilimleri alanında yaratıcı düşünmenin akademik başarıyı arttırdığı ve pozitif yönde etkilediği şeklindeki bulgulardır. Meta-analiz kapsamında incelenen araştırmalar CMA programı ile analiz edilerek yaratıcı düşünme uygulamalarının akademik başarı üzerinde çok geniş düzeyde etkisi olduğu bulunmuştur. Meta-analize dahil edilen veriler içerik analizi kullanılarak akademik başarıya etkisi ve tutuma etkisi başlıklarından oluşan temalar oluşturulmuştur. Bu bağlamda yapılan değerlendirmede; yaratıcı düşünme uygulamalarının akademik başarı üzerinde olumlu bir etkisi olduğu, duyuşsal ve bilişsel alanlarda gelişimine olumlu katkılarının olduğu belirlenmiştir. Yaratıcı düşünme uygulamalarının daha fazla kullanılarak bireyin başarısını artırması ve kendisine ve çevresine yönelik olumlu tutum geliştirmesini arttıracığı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Yaratıcı düşünme, akademik başarı, tutum, meta-analiz, meta-tematik analiz, karma-meta yöntemi, meta-tematik analiz, etki düzeyi.

⁵ Millî Eğitim Bakanlığı, ysmn.sgrn15@gmail.com, ORCID NO: [0000-0001-8429-5464](https://orcid.org/0000-0001-8429-5464)

⁶ İnönü Üniversitesi, sare_2323@hotmail.com, ORCID NO: [0000-0003-4154-3434](https://orcid.org/0000-0003-4154-3434)

⁷ Millî Eğitim Bakanlığı, ismail.akda@gmail.com ORCID NO: [0009-0003-2121-6361](https://orcid.org/0009-0003-2121-6361)

⁸ Millî Eğitim Bakanlığı, ertanbayaktemur99@hotmail.com ORCID NO: [0000-0003-3722-4481](https://orcid.org/0000-0003-3722-4481)

Giriş

Medeniyetin başlangıcından günümüze kadar her daim merak edilen ve sanat, bilim ve felsefenin ilgi alanına konu olan yaratıcılık, insanların doğaya göre üstün yönlerinden biridir. İnsan beyninin işleyişinde yaratıcı bir fikrin oluşma sürecinde fikrin hangi aşamalardan geçtiği, nasıl ortaya çıktığı, hangi etmenlerden etkilendiği her zaman bilim, sanat ve felsefe tarafından ele alınan bir konu olmuştur (Eker & Sak, 2016; 72, 73). Yaratıcılık geniş anlamı ile kalıplaşmış fikirleri yıkmak, kendi dışındaki yaşantılara açık olmak, alışılmışın dışına çıkarak özgün olmak, hayata bakarken farklı açılardan farklı perspektiflerden yararlanmak, öğrenmeye açık olmak, merak etmek, empoze edilmiş, dayatılmış düşüncelerden kurtulmak ve yeni düşünceler üretmek, kendi yolunun çizgisini izlemek, var olan fikirler arasında bağlantı kurmak ya da bu fikirleri birbirleriyle ilişkilendirmek, bir şey icat etmek ya da eklemeler yapabilmektir (Özerbaş, 2010; 678).

Yaratıcı düşünme; yeni fikirler üretme, alternatifleri keşfetme, daha önce ortaya konulmamış yaklaşımlar sunma, mevcut durumdaki seçenekleri bulma, önermelerden yararlanma gibi becerileri kapsamaktadır (Doğan, 2011; 4). Yaratıcılık ve yaratıcı düşünce, insanlığın tarihinde her dönemde büyük ilgi uyandırmıştır. Ancak, uzun bir süre boyunca toplumlar, yaratıcı düşünceyi sadece doğuştan yetenekli ve uzman bireylerin ayrıcalığı olarak görmüşlerdir (Akan, 2022;1).Yaratıcı düşünme, birtakım olayların dayandığı nedenleri ve bu nedenlerin yol açtığı sonuçları biçimlendirme ya da bir probleme farklı çözümler üretme becerisi şeklinde ifade edilebilir. Wallas modelinde yaratıcı düşünmenin aşamaları dört adımda anlatılmıştır. 1. Adım olan hazırlık dönemi problemlere sistematik olarak, mantıklı ve bilinçli bir şekilde yaklaşma işlemlerini kapsamaktadır. Bu dönemde ihtiyaç ya da gerçekleştirilmek istenen şey saptanarak tanımlanır. Problem ile ilgili bilgi veya gerekli malzemeler toplanır. 2. Adım olan kuluçka döneminde hazırlık aşamasından sonra birey kendini rahatlamaya bırakır. Bu dönemde problemlerin çözümü bilinçaltında gerçekleşmektedir. Düşüncenin zihinde tasarımı, düşüncelerin derinleşmesi, zihindeki düşüncenin somutlaştırılarak resmedilmesi, bilinçdışı yaşantılar, duyumsama gibi yetilerin aktif rol aldığı bu dönemde yeni ve özgün fikirler oluşabilir. Bu süreç bazen çok kısa bir zamanda tamamlanırken bazen de çok uzun bir zamanda tamamlanabilmektedir. 3. Adım olan aydınlanma dönemi problemlere çözümlerin bulunduğu, çözümlerin zihinde belirginleştiği ve netleştiği dönemdir. Fikirler aniden ortaya çıkarak gelişir. 4. Ve son adım olan değerlendirme döneminde sonuçlar doğrulanır. Bu dönemde mantıklı ve bilinçli düşünmek daha ağırlıklıdır. Çözümler değerlendirilerek aksaklıklar giderilir, eksiklikler tamamlanır ve gerekli son düzenlemeler yapılarak süreç tamamlanır (Doğan, 2011; 4).

Eğitimde Yaratıcı Düşünme

Yaratıcı düşünme ve yaratıcılık kapsamında yapılan çalışmaların sonuçları yaratıcı düşünme becerilerinin bütün insanlarda olduğunu ve eğitim ile bu becerilerin geliştirilebileceğini göstermiştir. İlkokuldan üniversiteye kadar bütün eğitim kademelerinde bireylerin yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirilerek yaratıcılıklarının artırılması amaçlanmaktadır. Dolayısıyla yaratıcı düşünme becerisi ve yaratıcılık eğitim-öğretim çıktıları arasında önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda eğitim kurumlarının yaratıcı düşünme becerisi yüksek bireyler yetiştirerek bireylerin bu özelliklerini geliştirmelerini sağlamaları, hiç değilse bu konudaki var olan potansiyellerini köreltmemeleri beklenmektedir (Yeşilyurt, 2020; 3877). Öğretmenler, öğrenci başarısını etkileme konusunda önem arz etmektedir. Öğrencilerin yaratıcılıklarını, akademik başarılarını etkileyebilecek birçok çevresel değişkenin yanında öğretmenin etkisi de oldukça önemlidir. Öğretmenler, öğrencinin gözünde anne babadan ve

diğer kişilerden üstün tutulabilmektedir bu nedenle öğretmenlerin öğrenci üzerinde eğitsel etkisi çok önemlidir (Erdoğdu, 2006; 97).

En önemli öğrenme hedeflerinden biri de yaratıcı çocuklar yetiştirmek ve çocukların yaratıcılığını arttırmaları konusunda onları desteklemektir. Öğretmenlerin çaba harcayarak bu hedefi gerçekleştirmesi beklenmektedir. Toplumun gelişmesinde ve kalkınmasında önemli bir rolü olan yaratıcılığın geliştirilmesi için öğretmenlerin yaratıcılığın ne olduğunu bilmesi ve nasıl geliştirileceği konusunda çalışmalarını titizlikle uygulamaları gerekmektedir (Özerbaş, 2010; 678). Bu bağlamda bireyin yaratıcılığını fark etmesi ve kullanmasında, öğretmenlerin davranışlarıyla örnek olması ve yaratıcılığı üst sınırlara kadar geliştirerek eğitim etkinliklerinin yerine getirilmesini sağlamaları gerekmektedir. Öğrencilerde istenen yönde davranış değişikliği sağlamak eğitim-öğretim etkinliklerinin temel amacı olduğundan bu etkinliklerin odağında öğrenciler gelmektedir. Bu doğrultuda eğitimin hedeflediği davranış değişikliklerinin öğrencide gerçekleşme oranı ve öğrencinin başarısı üzerinde etkili olan durumların neler olduğunun ortaya konması önemlidir. Bu nedenle toplumların gelişmesi açısından zihinsel olarak üst düzeyde olan kişilere olduğu kadar yaratıcılık gücü yüksek olan kişilere de ihtiyaçları vardır (Erdoğdu, 2006; 97).

Araştırmaları incelediğimizde yaratıcılık ve yaratıcı düşünme kavramlarının açıklanması, yaratıcı düşünmeye eğitimde nasıl yer verilebileceği, yaratıcılığın farklı değişkenler bakımından incelenmesi, yaratıcı düşünme kapsamındaki etkinliklerin farklı değişkenler üzerine etkileri, ölçek uyarlama, yaratıcılığı ölçmede kullanılan araçlar, yaratıcılığı geliştirmeye yönelik teknikler ve zihinsel süreçler, yaratıcılığa ilişkin görüş, düşünce, inanç ve farkındalıklar, yaratıcılık ile öğretmen davranışları, akademik başarı vb. konularda çalışmaların yapılmış olduğu görülmektedir (Yeşilyurt, 2020; 3878). Bu çalışmada yaratıcı düşünmenin akademik başarı üzerindeki etkileri araştırılarak alan yazına katkı sağlaması umulmaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yaratıcı düşünme, günümüzde eğitim kademelerinin ihtiyaçlarını yüksek düzeyde karşılaması, öğrencileri etkin kılması, bireyin yaratıcı düşünme becerisini artırması ve edinilen bilgilerin akılda kalma düzeyine etkisinin belirlenmesi noktasında araştırılması gereken bir konu olmaktadır (Özerbaş, 2011; 692). Bu araştırmanın amacı, sosyal bilimleri alanında yaratıcı düşünmeye dayalı uygulamaların akademik başarıya etkisine dair kapsamlı bir inceleme yaparak bu alanda nicel ve nitel boyutta yürütülmüş olan bulguları meta-analiz ve meta-tematik analiz kapsamında ele alarak bulguları derlemek ve sunmaktır. Bu bağlamda alanyazında yeterli sayıda meta-analitik ve meta-tematik analizin olmadığı görülmüş ve bu alana katkı sağlamak amacıyla mevcut araştırma yapılırken geniş bir tarama yapılarak Sosyal bilimleri ve Türkçe dersinde kapsayarak bulgular araştırmaya dâhil edilmiştir. Bu araştırmadan elde edilen verilerin alanyazındaki eksiklikleri gidermesi ve daha sonraki çalışmalar için araştırmacılara yol göstereceği düşünölmektedir. Bu bağlamda aşağdaki alt amaçlar araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenmiştir:

1. Meta-analiz kapsamında yaratıcı düşünmenin akademik başarı üzerindeki etki düzeyinin incelenmesi.
2. Meta-tematik analiz kapsamında doküman analizi ile tema ve kodlar oluşturularak, katılımcı görüşlerini içeren araştırmaların incelenerek yaratıcı düşünmenin akademik başarı üzerindeki etkisinin tespit edilmesi.

1. Yöntem

Bu çalışmada yaratıcı düşünmenin akademik başarıya etkisinin belirlenmesi amacıyla meta-analiz ve meta-tematik analizin birlikte kullanıldığı karma-meta yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda, yaratıcı düşünmenin akademik başarı üzerindeki etkisinin belirlenmesi meta-analiz ile nicel ve meta-tematik analiz ile nitel boyutta incelenerek gerçekleştirilmiştir. Karma meta yöntemi, nicel verilerin analizini CMA/MetaWin gibi programlarla, nitel verilerin analizini Nvivo/Maxqda gibi programlarla sağlayarak bu programlardan alınan ürünlerin ortak bir çalışmada bütüncül bir perspektifle incelenmesine ve birleştirilip sunulmasına olanak sağlayan kapsamlı ve içeriğinin zengin olduğu bir yöntemdir (Batdı, 2021,3). Kısaca açıklamak gerekirse karma-meta yöntemi, doküman analizine dayalı meta-analiz ve meta-tematik analizin toplamı şeklinde ifade edilebilir. Karma- meta çalışması sürecinde analize dâhil edilecek çalışmalar nicel meta-analiz ve nitel meta-tematik analiz verileri kapsamına ve bu çalışmaların bilimsel nitelikte olup yayınlanmış ve kabul görmüş özellikle olmasına gereksinim duyulmaktadır. Karma-meta yöntemiyle yürütülen çalışmalar meta-analiz ve meta-tematik analiz olmak üzere iki başlık altında açıklanacaktır.

1.1. Meta-Analiz Süreci

Yaratıcı düşünmenin akademik başarı üzerinde etkisini tespit etmek amacıyla araştırmanın nicel boyutunda meta-analize başvurulmuştur. Meta-analiz nitel araştırmaların sentezi olarak da adlandırılırken, üzerinde çalışılan konuda birbirinden farklı çalışmaların sonuçlarını bir araya getirmek ve yeniden yorumlamak için yararlanılan ve sayısal veriler kullanılarak analiz edilen bir süreçtir. (Crombie & Davies, 2009; Littell, Corcoran & Pillai, 2008). Yaratıcı düşünmenin akademik başarı üzerindeki etkisi ile ilgili yapılmış olan çalışmalara ulaşmak ve bu çalışmaları incelemek amacıyla bazı veri tabanları taranmıştır. Bunlar: ScienceDirect, Web of Science, Scopus, Taylor & Francis Online, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve Google Scholar. Bu konu kapsamındaki çalışmalara ulaşmak için araştırmaya, yaratıcı düşünmenin akademik başarıya etkisini içeren, öntest-sontest verilerini kapsayan, deneysel/yarı-deneysel nitelikte olan ve analiz için gerekli olan sayısal verileri içeren çalışmalar dâhil edilmiştir. Alanyazın taramasında yazım dili Türkçe ve İngilizce tezler ve hakemli dergilerde yayımlanmış makaleler seçilerek araştırma kapsamında ele alınmıştır. Bu kapsamda, ulaşılan çalışmaların, ulusal ve/veya uluslararası yayın olması, yaratıcı düşünmeye ilişkin uygulamalar içermesi, yaratıcı düşünmenin akademik başarı üzerindeki etkisini incelemesi önemsenmiştir. Ayrıca çalışmaların, 2005-2022 yılları arasında yürütülmüş olması, Türkçe ve İngilizce dillerinde yazılmış olması ve meta-analiz yöntemi için uygun verileri (x, n, ss) içermesi şeklindeki kriterler önemsenmiştir. Bu kriterlere uygun çalışmalar analize dâhil edilmiş; uygun olmayanlar dahil edilmemiştir. Sonuç olarak meta-analiz için 7 çalışmadan 28 verinin analize dâhil edilmesine karar verilmiştir.

1.2. Etki Büyüklüğü

Etki büyüklüğü (ES), araştırılan sonuç değişkenine bakılarak iki ortalama veya iki oran arasındaki anlamlı farklılığın ortaya konmasını ifade eder. Daha basit bir ifadeyle tanımlarsak, etki büyüklüğü; eski yöntem ile yeni denenen yöntem arasındaki fark derecesidir ve hesaplanması farklı şekillerde yapılabilir. Etki büyüklüğü kavramı, çalışmaları planlarken ve örnek büyüklüğünü hesaplarken kesinlikle dikkate alınmalıdır.

Etki büyüklüğü hesaplanırken, Comprehensive Meta-Analysis (Version 2.0) yazılımı, sabit ve rastgele etkiler modeli kullanılmıştır (Borenstein, Hedges, Higgins & Rothstein, 2005). Fakat sosyal bilimlerde önerilen model rastgele etkiler modeli olmaktadır (Cumming, 2012).

1.3. Model Seçimi

Meta-analiz çalışması yürütülürken etki büyüklüğünün belirlenmesi sürecinde model seçiminin yapılması gerekmektedir. Meta-analiz sürecinde iki istatistiksel modele dayanmaktadır. Bu modeller sabit etkiler (SEM) modeli ile rastgele etkiler (REM) modelidir (Borenstein, Hedges, Higgins ve Rothstein, 2009,61). Rastgele etkiler modelinde analiz edilen çalışmalardaki evren etki büyüklüklerinin çalışmalara göre farklılık gösterdiği, sabit etkiler modelinde ise evren etki büyüklüklerinin değişmediği belirtilmektedir.

1.4. Meta-Tematik Analiz Süreci

Meta-tematik analiz sürecinde nitel boyutlu belge ve dokümanlar incelenerek, sözel ve metinsel bulgular analiz sürecinden geçirilir ve elde edilen nitel bulgular tema ve kodlarla birleştirilir (Batdı, 2023). Bu çalışmada meta-analiz süreci ile yaratıcı düşünmenin akademik başarı üzerindeki etkisinin belirlenmeye çalışılmıştır. Bu konuda yapılan çalışmada katılımcı görüşlerine yer verilen nitel boyutlu araştırmalar incelenerek yaratıcı düşünmenin akademik başarıya katkısı belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın hedefi doğrultusunda literatür taranarak yaratıcı düşünmenin akademik başarı üzerinde etkisi ile ilgili katılımcı görüşleri içeren araştırmalar taranmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda 8 adet çalışmanın tema ve kodlarından yararlanılmış ve katılımcı görüşlerinin alıntılarına yer verilmiştir. Araştırmanın analiz sürecinde dikkate alınan belli kriterler vardır. Bunları; çalışmaların 2005-2022 yılları arasında yayınlanmış, meta-analiz sürecinde belirtilmiş olan veri tabanlarından taranmış, yaratıcı düşünmenin akademik başarı üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalar olması şeklinde belirtebiliriz. Araştırmaya dâhil edilen çalışmaların yaratıcı düşünmenin akademik başarıya etkisini incelemesi ve örnekleme yer alan bireylerin görüşlerine yer verilmiş olması dikkate alınmıştır.

1.5. Kodlama

Çalışmaların kodlanması süreci meta-tematik analiz sürecinde önemlidir. Kodlama aşaması, verilerin daha kolay kavramsallaştırılmasını ve anlam bütünlüğüne varılmasını sağlayan bir aşamadır (Keller, 1995, 42-43). Maxqda-11 bilgisayar paket programı kullanılarak meta-tematik analiz süreci sürdürülmüştür. Analiz sonucunda yaratıcı düşünme uygulamalarının kullanılmasının “akademik başarıya katkısı ve tutuma etkisi” olmak üzere iki tema oluşturulmuş ve bu temalar gruplandırılarak model haline getirilmiştir. İlgili kod ve temalar oluşturulurken araştırmacının yanı sıra bir başka araştırmacı da kod ve temalar çıkarmıştır. Araştırmacıların birbirinden bağımsız olarak belirlemiş olduğu kod ve temaların uyumuna bakılmıştır. Kod ve temalar arasındaki uyum sağlanana kadar kodlayıcılar arasındaki görüşmeler ve tartışmalar devam etmiştir. Kodlayıcılar arasındaki güvenirliliği sağlamak için bu aşamada Cohen Kappa uyum değerleri (Cohen, 1960, 38-39) hesaplanmıştır. Kappa değeri +1 ile -1 değerleri arasında yer almakta ve değer 1'e yaklaştıkça uyumun düzeyin çok iyi olmaktadır (Sim & Wright, 2005, 259). Yürütülen bu çalışmada ilgili temalara ilişkin uyum değerleri, yaratıcı düşünme uygulamalarının akademik başarıya etkisi. 803, tutuma etkisi. 808 şeklinde hesaplanmıştır (Landis & Koch, 1977, 165). 800 üzerinde bulunan değerlerin mükemmel uyum şeklinde yorumlanabileceğini ifade etmiştir. Bu durumda yapılan bu çalışmada ilgili temaların çok iyi düzeyde uyumunun olduğu belirtilebilir.

1.6. Verilerin Analizi

Bu çalışmada, doküman inceleme yoluyla toplanan veriler sosyal bilimleri alanında yaratıcı düşünmenin akademik başarıya olan etkisini incelemek amacıyla elde edilmiştir. Meta-analiz kapsamında aritmetik ortalama, standart sapma ve REM'in değerlendirilmesi de kriter

olarak belirlenmiştir. Doküman analizini (Corbin & Strauss, 2008, 155-156) Sistemati olarak ilerleyen, belirli bir plan dâhilinde ilerleyen detaylı belge inceleme için kullanılan elektronik ya da basılı materyaller ve belgelerden bilgi toplamayı sağlayan bir süreç olarak tanımlarken (Yıldırım & Şimşek, 2018). doküman incelemesini gözlem veya görüşmeden elde edilen bilgileri desteklemek amacıyla kullanılan veri toplama yöntemi şeklinde ifade etmiştir. Araştırmanın meta-analiz süreci ile grafik işlemlerini yapmak ve araştırmanın etki büyüklüğünü hesaplamak için CMA yazılımı kullanılmış ve etki büyüklüğü değerinin yorumlanmasında Thalheimer ve Cook (2002)'un sınıflaması kullanılmıştır. Bu bağlamda $-0.15 \leq g < 0.15$ aralığı etki büyüklüğünün önemsiz olduğunu $0.15 \leq g < 0.40$ aralığı etki büyüklüğünün küçük, $0.40 \leq g < 0.75$ aralığı etki büyüklüğünün orta, $0.75 \leq g < 1.10$ aralığı etki büyüklüğünün geniş, $1.10 \leq g < 1.45$ aralığı etki büyüklüğünün çok geniş olduğunu göstermektedir, $1.45 \leq g$ değerine sahip ise mükemmel düzeyde şeklinde belirtilmiştir (akt, Thalheimer & Cook; 2002). Meta-tematik analiz kapsamında ise nitel çalışmalar taranarak analizi yapılmıştır. Bu bağlamda yukarıda söz edilen veri tabanları taranarak konu ile ilgili bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu araştırma doküman incelemesi yolu ile yürütülerek araştırmanın nitel verileri içerik analizi ile çözümlenmiştir. Doküman incelemesi, araştırmaya dâhil edilen olgu ve olgular ile ilgili bilgileri içeren yazılı içeriklerin incelenerek analiz edilmesini kapsamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Belirli kurallar dâhilindeki kodlamaların ve metin içinde yer alan bazı sözcük ve cümlelerin kategorilere ayrılarak küçük içerikler şeklinde özetlendiği yinelenebilen ve sistemati bir teknik olan içerik analizi ile metindeki veya metinlerdeki kelimelerin anlamı ve ilişkileri belirlenerek ve analiz edilerek metnin vermek istediği mesaja dair sonuçlar çıkarılır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2020).

2. Bulgular

Bu bölümde, nicel meta-analiz ve nitel meta-tematik analizler sonucunda elde edilen bulgular sırayla alt başlıklar şeklinde sunulmuştur. Bu kapsamda ilk olarak yaratıcı düşünme uygulamalarının akademik başarı üzerindeki etkisini konu alan çalışmaların meta-analiz bulguları şekil üzerinde gösterilmiş ve ardından tutuma etkisini konu alan çalışmaların bulguları şekil üzerinde gösterilerek görüşmelerden elde edilen ifadelere turnak içinde yer verilmiştir. Ardından konuyla ilgili yapılan çalışmaların meta-tematik analizi sonucunda elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

2.1. Nicel Bulgular

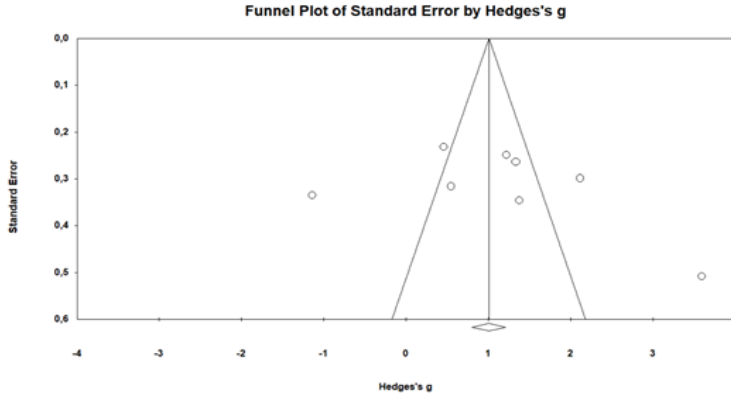
Tablo 1’de yaratıcı düşünmenin akademik başarıya etki durumu, sabit (SEM) ve rasgele etkiler (REM) modeline göre güven aralıkları ve etki büyüklüğü değeri gösterilmiştir.

Tablo 1. Etki Modeline Göre Ortalama Etki Büyüklüğü Homojen Değeri ve Güven Aralığı

Model Türü	%95Güven Aralığı					
	n	ES	Z	I ²	Alt Sınır	Üst Sınır
SEM	8	1,006	9,613	92,074	0,801	1,211
REM	8	1,155	2,992		0,398	1,912

Tablo 1’e bakıldığında, REM’e göre %95 güven aralığında alt sınır 0,398 ve üst sınır 1,912 ve ortalama etki büyüklüğünün (ES) 1,155 olarak hesaplandığı görülmektedir. Thalheimer ve Cook (2002)’un sınıflandırmalarına göre araştırmaların etki büyüklüğü değerleri

çok geniş düzeyde ($1.10 \leq g < 1.45$) olarak bulunmuştur. Buna istinaden, yaratıcı düşünme uygulamalarının akademik başarı üzerinde olumlu yönde ve geniş düzeyde etkili olduğu ifade edilebilir. Buna ek olarak meta-analiz çalışmalarında yayım yanlılığı da incelenmiş Şekil 1'de huni grafiğine (Funnel Plot) yer verilerek araştırma kapsamındaki çalışmalar arasında anlamlı farklılık gösteren araştırmalar lehine herhangi bir yanlılığın olup olmadığını tespit etmek amaçlanmıştır. Şekil 1'de meta-analiz verilerinden elde edilen bulguların görsel olarak ifade edilerek özetlenmesi şeklinde değerlendirilen (Cooper, Hedges ve Valentine, 2009) ve yayım yanlılığının olasılık durumunu gösteren huni saçılım grafiği sonuçları gösterilmektedir.

Şekil 1. Araştırmaya kapsamına alınan çalışmaların yayım yanlılığını gösteren huni grafiği

Huni saçılım grafiğinde, Y ekseninde çalışmaya ait standart hata değeri, X ekseninde etki büyüklüğü gösterilmektedir. Huni şeklinin üst kısmına doğru ve etki büyüklüğünün yakınına toplanan çalışmalar standart hata değeri küçük olan çalışmaları göstermektedir. Örneklem sayısı az olan çalışmalarda etki büyüklüğü tahmininde daha fazla örneklem varyansı olduğu için standart hata değeri büyük olan çalışmalar şeklin alt kısmına doğru kayar (Borenstein vd., 2009).

Şekil 1'deki huni grafiğine bakıldığında, dağılımın tek bir tarafa yoğunlaşmayarak genel etki büyüklüğünün simetrik bir şekilde dağılmış olduğu görülmektedir. Bu durum meta-analiz çalışmasının güvenilir olduğunu ve yaratıcı düşünme uygulamalarının akademik başarı lehine yanlı olmadığını göstermektedir.

2.2. Nitel Bulgular

Bu bölümde meta-tematik analiz sonucunda elde edilen verilere ait kod ve temalar sunulmuştur. Çalışmaların analiz edilmesiyle yaratıcı düşünme uygulamalarının akademik başarıya katkısı başlıklı tema oluşturulmuştur. Oluşturulan tema ve temayı temsil eden kodlar model üzerinde gösterilmiştir. Kodların alındığı kaynaklardan katılımcı görüşlerini içeren alıntılarla modeller desteklenmiştir. Yaratıcı düşünme uygulamalarının akademik başarıya katkısı Şekil 2'de sunulmaktadır.

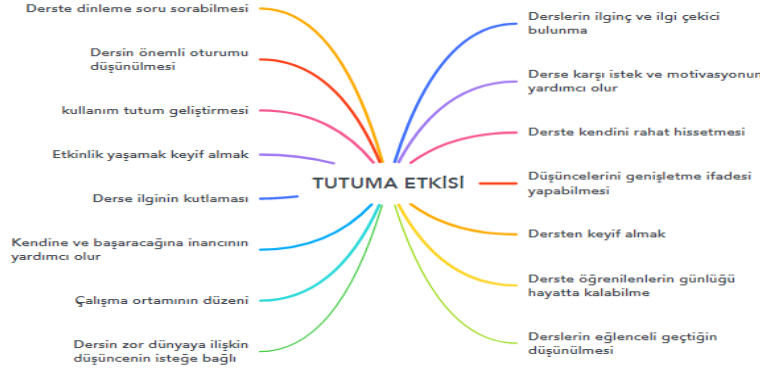

Şekil 2. Yaratıcı düşünme uygulamalarının akademik başarıya etkisi

Şekil 2’de yaratıcı düşünme uygulamalarının akademik başarıya etkisi teması kapsamında oluşturulan kodlara yer verilmiştir. Yaratıcı düşünmenin akademik başarıya etkisi bağlamında elde edilen kodlardan bazılarının öğrenenin aktif katılım sağlanması, bilginin öğrenen tarafından yapılandırılması, derslerin öğrenci merkezli olması, araştırma ve öğrenme isteğinin artması şeklinde belirtildiği görülmektedir. T2-s.176 kodlu çalışmadan alıntılanan “Yaratıcılığımın eskiye göre daha fazla geliştiğini hissedebiliyorum. Herhangi bir şeyi gördüğümde neye benzetmem gerektiğini hemen bulabiliyorum artık. Kendim çaba gösterdiğim için her şeyi daha kolay hatırlıyorum.” T2-s.179 kodlu çalışmadan alıntılanan “Özellikle kendi oynadığım drama ile ilgili bir soru çıktığında hemen aklıma geliyor ve daha çabuk hatırlıyorum. Anlayamadığım konuları yaratıcı etkinlikler sayesinde daha iyi kavramış oldum.” T3-s.83 kodlu çalışmadan alıntılanan “Bu etkinlikler sayesinde dersi daha iyi dinledim. Eğlenerek işlediğimiz için daha iyi öğrendim. Normalde ders dinlerken dikkatim dağılıyordu. Etkinlikler sayesinde dikkatim dağılmadı. Artık öğrendiklerimi de çok kolay hatırlıyorum. Kavramları sürekli bir şeye benzetiyorum. Daha iyi kavramış oluyorum.” Yaratıcı düşünme uygulamalarının görüşlerde ifade edildiği gibi bireyin konuyu hatırlamasında ve kavramasında kolaylık sağladığı söylenebilir. T3-s.84 kodlu çalışmadan alıntılanan “Etkinlikler düşüncelerimi geliştirdi, daha iyi düşünebildim. Yaratıcılığımı arttırdı. İlk yaptığımız yaratıcılık testinde fazla kare bulamadım ama gittim evde çalıştım ve ikinci yaptığımızda daha çok kare çizdim. İlk başta farklı düşünebilmeyi öğrenmemiştim, sora öğrendim, daha iyi yaptım. Her şeye daha farklı gözle bakmaya başladım, konu hakkında nasıl yaratıcı ürünler ortaya atabilirim diye sürekli düşünüyorum artık.” T6-s.62 kodlu çalışmadan alıntılanan “Bir olaya, bir nesneye daha değişik açılardan bakabilme, en azından ‘biraz daha düşün, başka ne olmuş olabilir, nasıl olmuş olabilir’ gibi sorularla beynimi biraz daha yorup, yorum yapabilme sınırlarımı zorladım. Düşüncelerimi ileriye doğru zorladım. Bu eğitim öncesinde düşünce olarak biraz sığ kaldığımı, eğitim sonrasında ise daha çeşitli, başka yönleri de düşünmeye çalıştığımı fark ettim.” Katılımcıların görüşlerindeki ifadeler yaratıcı düşünme uygulamalarının farklı düşünme yollarına başvurmayı sağladığı ve olaylara değişik açılardan bakabilme özelliklerini geliştirdiği şeklindedir.

Yaratıcı düşünme uygulamalarının katılımcı görüşlerinde yer verildiği gibi bireye, konuyu ezberlemek yerine anlamlandırarak öğrenmesi, bireyin metabilişsel düşünme ile öğrenmeyi öğrenmesini, konuları daha iyi kavramasını, günlük hayatta kullanacağı bilgileri öğrenme imkânı sağladığı ifade edilebilir. Yaratıcı düşünme uygulamalarının tutumu da

değiştirebileceği düşünülmektedir. Şekil 3'te tutuma etkisine yönelik kodlar model üzerinde gösterilmiştir.

Şekil 3. Yaratıcı düşünme uygulamalarının tutuma etkisi

Yaratıcı düşünme uygulamalarının tutuma etkisi temasına ait kodlara şekil 3'te yer verilmiştir. Tutuma etkisi teması kapsamında, dersten keyif alması, kendine ve başaracağına inancının artması gibi kodlar yer almaktadır. Kodlar oluşturulurken katılımcı görüşlerinden elde edilen ifadeler şu şekildedir: T1-s.69 kodlu çalışmadan alıntılanan "... Önceden dersin işleniş sırasında sıkılıyordum ama artık sıkılmıyorum. Çalışma etkinlikleri hosuma gitti. Dersin işleniş sırasında düşüncelerimizi rahatça ortaya çıkarabildik, artık derse ilgimi daha çok verir hale geldim." T1-s.66 kodlu çalışmadan alıntılanan "...Arkadaşlarımızla daha iyi kaynıyoruz. Çalışma etkinlikleri, hikâyeler yazmak, tablolar doldurmak, resimler yapmak hosuma gitti. Çalışma esnasında fikirlerimi, düşüncelerimi rahatça ortaya koyabildim..." şeklinde ifade edilen görüşlerde katılımcılar, yaratıcı düşünme uygulamalarının düşüncelerini rahatça ortaya koymalarını sağladığını belirtmişlerdir. T2-s.179 kodlu çalışmadan alıntılanan "Farklı bir konuya geçtiğimiz zaman siz yapacaklarımızı söylediğinizde içimde değişik bir heyecan ve hırs oluyor. Geçen yıl derslerde bazen sıkılırdım zil çalsın isterdim ama bu yıl yazdıklarımı okumak için can atıyorum arkadaşlarımın dinlemesini istiyorum zil çalacak diye ödüm kopuyor. Hayata daha olumlu ve emin bakıyorum artık." T3-s.85 kodlu çalışmadan alıntılanan "Grup içinde kendimizi geliştirebileceğimiz, düşüncelerimizi, fikirlerimizi rahatça ortaya koyabileceğimiz bir ortam oluştu, kendime güvenim arttı." T4-s.88 kodlu çalışmadan alıntılanan "Bir etkinlik yapacağımız için mutlu oluyorum ve arkadaşlarımla yapınca eğlenceli oluyor etkinlikler." T4-s.92 kodlu çalışmadan alıntılanan "Bu dersi çok seviyorum. Dersimiz çok eğlenceli geçiyor." şeklinde düşüncelerini belirtmiştir. Yaratıcı düşünme uygulamalarının derste öğrencinin aktif olmasını sağlaması nedeniyle öğrenenin derse karşı motivasyonunun ilgisinin ve isteğinin artması, dersi sevmesi, olumlu tutum geliştirilmesi gibi etkilerinin bulgularına ulaşılmıştır.

Sonuç ve Tartışma

Doküman incelemesine dayalı bu çalışma meta-analiz ile meta-tematik analizi içeren karma-meta yöntemi bağlamında gerçekleştirilmiştir. Veri tabanlarından ulaşılmış çalışmalardan elde edilen veriler ile yürütülen bu çalışmada yaratıcı düşünme uygulamalarının çeşitli açılardan etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. İlk olarak yaratıcı düşünme uygulamalarının akademik başarıya katkısını ele alan çalışmaların meta-analiz sonuçları incelenmiştir. Daha sonra yaratıcı düşünme uygulamalarının tutuma etkisi başlığı altında derlenen meta-tematik veriler alanyazın kapsamında yorumlanmıştır. 15 çalışma araştırmanın amacına uygun olarak meta-analize, 8 çalışma meta-tematik değerlendirme ile analiz edilmiştir.

REM'e göre analiz sonuçlarına bakıldığında meta-analiz kapsamında incelenen çalışmaların akademik başarı üzerindeki etki büyüklüğü değerinin $ES=1,155$ olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bilgilere bakıldığında sosyal bilimleri alanında yaratıcı düşünme uygulamalarının akademik başarı üzerinde pozitif yönde ve geniş düzeyde anlamlı etkisinin olduğu ifade edilebilir. Nitekim alanyazında sosyal bilimleri alanında yaratıcı düşünme uygulamalarının akademik başarı üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu gösteren birçok çalışmanın (Güngör, 2006; Öztürk 2010; Avcu 2014; Khoorchani, Rezaei, Saadatmand & Farashbandi, 2019) olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda, araştırmadan elde edilen sonuçların ilgili alanyazın ile tutarlı olduğu ve yaratıcı düşünme uygulamalarının öğrencilerin akademik başarısını arttırdığı söylenebilir.

Meta-tematik analiz kapsamındaki veriler incelendiğinde, sosyal bilimleri alanında yaratıcı düşünme uygulamalarının akademik başarıya katkısı konusunda en çok dikkat çeken nokta geleneksel yöntemlerle işlenen derslere göre yaratıcı düşünme uygulamalarının kullanıldığı derslerin başarıyı daha fazla arttırdığıdır. Elde edilen verilerden yola çıkılarak oluşturulmuş olan, öğrenilen bilgilerin akılda kalıcılığının artması, sorulara verilen cevapların doğru olma oranının artması, konunun daha iyi kavranması gibi kodlar bu durumu desteklemektedir. Bu durumun yaratıcı düşünme uygulamalarının bireyin kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu almasını sağlayan bir yaklaşım olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Araştırmadan elde edilen kodlar içerisinde söz konusu etkiler yer almaktadır. Alanyazın incelendiğinde elde edilen sonuçları destekleyecek nitelikte yaratıcı düşünme uygulamalarının akademik başarıya etkisine dair çalışmaların olduğu görülmektedir. Öztürk (2010) çalışmada yaratıcı düşünme becerisinin desteklenerek işlendiği derslerde akademik başarının arttığını belirtmektedir. Karataş ve Özcan (2010) yaptıkları çalışmada yaratıcı düşünme becerisinin proje geliştirme başarısını arttırdığını ifade etmiştir. Özerbaş (2011) Yaratıcı düşünme temelli derslerde öğrencilerin daha farklı düşünme boyutları ile düşündükleri, sınıf ortamının daha aktif ve yapıcı fikirlere açık olduğunu belirtmiştir. Avcu (2014) yaratıcı düşünme uygulamalarında öğrenci merkezli öğretim yöntemi kullanılmasının akademik başarıyı artırdığını belirtmiştir. Bu bağlamda, araştırmadan elde edilen sonuçların ilgili alanyazın ile tutarlı olduğu ve yaratıcı düşünme uygulamalarının öğrencilerin akademik başarısını arttırdığı söylenebilir.

Araştırmadaki diğer bir boyutu sosyal bilimleri alanında yaratıcı düşünme uygulamalarının tutuma etkisidir. Araştırmadan elde edilen verilere bakıldığında yaratıcı düşünme uygulamalarının olumlu tutum geliştirme konusunda etkili olduğu görülmektedir. Öğrencilerin dersin eğlenceli geçtiğini düşünmesi, düşüncelerini rahatça ifade edebilmeleri, derse karşı olumlu tutum geliştirmeleri bu durumu destekler nitelikteki kodlardır. Bunların yanında dersin önemli olduğunun düşünülmesindeki sebebin derslerin günlük yaşam ile ilişkilendirilerek sunulması olduğu düşünülmektedir. Ancak Öztürk (2010) öğrencilerin araştırma öncesi ve sonrasında sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarında bir farklılaşma olmadığını belirtmiştir. Araştırmalardan elde edilen bulgular incelendiğinde yaratıcı düşünme uygulamalarının sosyal bilimleri alanında akademik başarı ve tutum üzerinde genel olarak olumlu yönde etkilerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yaratıcı düşünme uygulamaları öğrenciyi merkeze aldığı ve bilgiyi öğrencinin yapılandırmasını sağlaması yönüyle öğrenmelerin kalıcılığını arttırdığı ve bu durumun da akademik başarıyı artırması konusunda olumlu katkısının olduğu söylenebilir. Derslerde öğrencilerin rahatça duygu ve düşüncelerini ifade edebilmeleri, derslerin eğlenceli, ilgi çekici şekilde işlenmesi öğrencilerin derse karşı olumlu düşüncelerini sağlayabilir. Bu sebepler dikkate alındığında yaratıcı düşünme uygulamaları sosyal bilimleri alanına yönelik olumlu tutum geliştirilmesine de katkıda bulunabilir. Yaratıcı düşünme uygulamaları öğrencilerin

öğrendikleri bilgileri günlük hayata uyarlayabilmelerine olanak sağlayarak öğrenilen bilgilerin kalıcılığının artmasına da katkı sağlayabilir. Araştırma sonuçları akademik başarı ve tutum hakkında bilgi vermektedir. Araştırmacılara 21. Yüzyıl becerileri kapsamındaki becerileri geliştirmeye yönelik etkinlikleri incelemeleri önerilebilir. Araştırmanın yaratıcı düşünme uygulamalarının, geniş bir disiplin olarak sosyal bilimleri alanındaki akademik başarıya ve tutuma etkilerinin ortaya koyulması ve bu süreçte karma-meta yöntemi kullanılması bakımından alanyazına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Öneriler

Bu bölümde araştırmada elde edilen veriler ve ulaşılan sonuçlar doğrultusunda önerilere yer verilmiştir. Önerilerin bir kısmı araştırma sonuçlarından elde edilen bulgulara, bir kısmı da araştırmacının araştırma esnasındaki izlenimlerinden yola çıkarak diğer araştırmacılara öneri niteliğinde olacak şekilde verilmiştir.

1. Bu araştırma sosyal bilimler alanında yaratıcı düşünmeye dayalı uygulamaların akademik başarıya etkisini araştırmaktadır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre yaratıcı düşünmeye dayalı uygulamaların sosyal bilimleri alanında kullanılması önerilmektedir.
2. Yaratıcı düşünme uygulamalarını derslerde uygulayabilmek için öğretmenlere bu konuda eğitim verilmesi önerilmektedir.
3. Öğrencilerin yaratıcılıklarının gelişmesi için yaratıcı düşünme uygulamalarına daha sık yer verilmesi önerilmektedir.
4. Yaratıcı düşünme yeteneklerini arttırmak için öğretmen merkezli öğretim teknikleri yerine öğrenci merkezli öğretim teknikleri kullanılmalıdır. Bu bağlamda öğretmenlerin öğrenciyi aktif kılan yaratıcı düşünme uygulamalarını kullanmaları önerilmektedir.
5. Araştırma sonucunda yaratıcı düşünme uygulamalarının derslerde kullanılmasının akademik başarıyı artırdığı görülmüştür. Bu bağlamda derste kullanımının yanında ders dışında da bu uygulamalara yer verilmesi önerilmektedir.
6. Sınıf mevcutlarının kalabalık olması eğitimde yeterli kaliteye ulaşılmasını engellemektedir. Sınıf mevcutlarının azaltılarak bu sorunun çözülmesi önerilmektedir.
7. Yaratıcı düşünmenin analiz-sentez-değerlendirme gibi becerilerin geliştirilmesinde önemli bir yeri vardır. Öğretmenlerin, sınıf ortamını öğrencilerin fikirlerini rahatça ifade edebilmelerini sağlayacak biçimde oluşturmaları önerilmektedir.
8. Yaratıcı düşünmeyi geliştirmeyi sağlayacak kitaplar hazırlanarak derslerde kullanılması önerilmektedir.
9. Yaratıcı düşünmenin ön hazırlık sürecinde çeşitli web2 araçları kullanılarak öğrencilerin isteklerinin artması sağlanabilir.

Lisans Bilgileri

Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi'nde yayımlanan eserler Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Copyrights

The works published in Electronic Journal of Education Sciences are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Etik Beyannamesi

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında belirtilen kurallara uyulduğunu ve “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirini gerçekleştirmediğimizi beyan ederiz. Aynı zamanda yazarlar arasında çıkar çatışmasının olmadığını, tüm yazarların çalışmaya katkı sağladığını ve her türlü etik ihlalinde sorumluluğun makale yazarlarına ait olduğunu bildiririz.

Kaynakça

- Aksoy, G. (2005). *Fen Eğitiminde Yaratıcı Düşünme Temelli Bilimsel Yöntem Sürecinin Öğrenme Ürünlerine Etkisi*, (Yüksek Lisans Tezi). Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Akan, R. (2022). *Hayat Bilgisi Öğretiminde Çocuklar İçin Felsefe (P4C) Yaratıcı Düşünme Becerisi Etkinliklerinin Öğrencilerin Yaratıcı Düşünme Becerisine Etkisi* (Doctoral dissertation, Bursa Uludag University (Turkey)).
- Aydın, B. (2020). *Yaratıcı düşünmenin yaratıcı yazmaya etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Avcu, Y. E. (2014). *Yaratıcı düşünme etkinliklerinin öğrencilerin yaratıcı düşüncelerine ve akademik başarılarına etkisi: Coğrafya dersi örneği* (Yüksek lisans tezi). Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Batdı, V. (2021). Yabancılara Dil Öğretiminde Teknolojinin Kullanımı: Bir Karma-Meta Yöntemi. *Milli Eğitim Dergisi*, 1213-1244. DOI: 10.37669.
- Batdı, V. (2023). Effectiveness of the Constructivist Approach to Learning: A Mixed-Meta Method Study. *Eğitim ve Bilim*, 48(213), 85-112.
- Borenstein, M., Hedges, L.V., Higgins, J.P.T., & Rothstein, H.R. (2009). Introduction to metaanalysis. West Sussex-UK: John Wiley & Sons Ltd.
- Borenstein, M., Hedges, L., Higgins, J. ve Rothstein, H. (2005). Comprehensive meta-analysis Version 2. Englewood, NJ: Biostat.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi, *Eğitim ve Bilim*, 23(112), 7-17.
- Candar, H. (2009). *Fen eğitiminde yaratıcı düşünme öğretim tekniklerinin öğrencilerin akademik başarı, tutum ve motivasyonlarına etkisi* (Order No. 28588663). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (2579094273). Retrieved from

- Ceylan, E., & Hamzaoğlu, E. (2022). Türkiye’de Fen Bilimleri Eğitimi Alanlarında Ters Yüz Öğrenme Yaklaşımının Kullanıldığı Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 31-43.
- Crombie, I. K., & Davies, H. T. (2009). What is meta-analysis. What is, 1-8
- Corbin, J., ve Strauss, A. (2008). *Techniques and procedures for developing grounded theory*. Basics of Qualitative Research, (3rd ed). Sage: Thousand Oaks, CA, USA.
- Cumming, G. (2012). Understanding the new statistics. New York: Routledge, Taylor and Francis Group.
- Eker, A., & Sak, U. (2016). CREAT (Creative Reversal Act)/Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniğinin (YAZID) Sosyal Şekerginin Sosyal Geçerliliği. *Yetenek*, 6(2), 71.
- Ercan, S. (2010). *Fen öğretiminde yaratıcı düşünme tekniklerinden sinektik kullanımına yönelik bir eylem araştırması*, (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Fen Bilimleri, Enstitüsü, Sakarya.
- Erdoğdu, D. M. Y. (2006).Yaratıcılık ile Öğretmen Davranışları ve Akademik Başarı Arasındaki ilişkiler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (17), 95-106.
- Güder, R.A. (2021).*Yaratıcılık eğitimi etkinliklerinin sınıf öğretmenlerinin yaratıcı düşünme becerilerine etkisi*, (Yüksek lisans tezi). Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.
- Güngör, G. (2006). *Coğrafya öğretiminde yaratıcı düşünme teknikleri kullanımının öğrenci başarısına etkisi*, (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi. Ankara.
- Glass, G. V. (1976). Primary secondary and meta-analysis of research. *Educational Researcher*, 5,3-8.
- Karataş, S. & Özcan, S. (2010). Yaratıcı Düşünme Etkinliklerinin Öğrencilerin Yaratıcı Düşüncelerine ve Proje Geliştirmelerine Etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 225-243.
- Kurtuluş, N. (2012). *Yaratıcı düşünmeye dayalı öğretim uygulamalarının bilimsel yaratıcılık bilimsel süreç becerileri ve akademik başarıya etkisi*, (Yüksek lisans tezi). Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Pamuk, M., Atli, A. & Kış, A. (2015). Investigation of Theses In Turkey on Loneliness In Terms of Gender: A Meta-Analytic Study / Türkiye’de Yalnızlık Üzerine Yapılan Tezlerin Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi: Meta Analitik Bir Çalışma. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 11 (4), 1392-1414
- Özerbaş, M. A. (2011). Yaratıcı düşünme öğrenme ortamının akademik başarı ve bilgilerin kalıcılığa etkisi [The effect of creative thinking teaching environment on academic achievement and retention of knowledge]. *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3), 675 705.
- Özerbaş, M. A. (2011). Yaratıcı düşünme öğrenme ortamının akademik başarı ve bilgilerin kalıcılığa etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3), 675-705.

- Özdemir Erem, N. H. (2015). *Yaratıcı düşünme tekniklerinin 5. sınıf öğrencilerinin görsel okuma ve görsel sunu becerilerine etkileri*, (Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Öztürk, D. (2010). *Yaratıcı düşünme becerisinin ilköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrenci başarısı üzerindeki etkililiği*, (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, D. (2010). *Yaratıcı düşünme becerisinin ilköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrenci başarısı üzerindeki etkililiği* (Order No. 28524911). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (2568225604).
- Rodríguez, G., Pérez, N., Núñez, G., Baños, J. E., & Carrió, M. (2019). Developing creative and research skills through an open and interprofessional inquiry-based learning course. *BMC medical education*, 19(1), 1-13.
- Schoevers, EM, Leseman, PP, Slot, EM, Bakker, A., Keijzer, R. ve Kroesbergen, EH (2019). İlkokul matematiğinde öğrencilerin yaratıcı düşünmesini desteklemek: Bir vaka çalışması. *Düşünme becerileri ve yaratıcılık*, 31, 323-334.
- Unger Madar, M. ve BenDavid-Hadar, I. (2022). Evde Eğitim Çocuklarda Yaratıcı Düşünmeyi ve Sosyal Yetkinlikleri Geliştirir mi? İsrail'de Evde Eğitim. *Okul Seçimi Dergisi*, 16(1), 136-163.
- Yeşilyurt, E. (2020). Yaratıcılık ve yaratıcı düşünme: Tüm boyut ve paydaşlarıyla kapsayıcı bir derleme çalışması. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(25), 3874-3915.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Zeniali Khorchani, S., Rezaei, S., Saadatmand, Z., & Farashbandi, R. (2019). Yaratıcı Düşünme Eğitiminin Öğrencilerde Eleştirel Düşünme ve Medya Okuryazarlığı Üzerindeki Etkisi. *İran Evrimsel ve Eğitim Psikolojisi Dergisi*, 1(3), 213-221.